

ВОЛКОВА ДАРІЯ ЄВГЕНІВНА

Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри конституційного права,
кандидат юридичних наук

МОДЕЛЮВАННЯ СУТНОСТІ ГРОМАДСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ В УКРАЇНІ

Моделювання сутності громадських організацій в Україні доцільно здійснювати через їх ознаки – як наявні, так і бажані.

Відповідно до Закону України «Про громадські об'єднання» від 22 березня 2012 р., громадська організація – це громадське об'єднання, засновниками та членами (учасниками) якого є фізичні особи. Таким чином, громадські організації належать до громадських об'єднань поряд із громадськими спілками. Відмінність громадських організацій від громадських спілок полягає в тому, що:

- засновниками громадських організацій є фізичні особи, а громадських спілок – юридичні особи приватного права;
- членами (учасниками) громадських організацій можуть бути лише фізичні особи, а членами (учасниками) громадських спілок – як фізичні особи, так і юридичні особи приватного права. А громадське об'єднання – це «добровільне об'єднання фізичних осіб та/або юридичних осіб приватного права для здійснення та захисту прав і свобод, задоволення суспільних, зокрема економічних, соціальних, культурних, екологічних та інших інтересів».

Однак, в юридичній літературі виокремленню цих та інших ознак та їхній деталізації приділяється надзвичайно небагато уваги, що негативно впливає на правозастосування у цій сфері.

Громадські організації як такі, що належать до громадських об'єднань, протиставляються іншому виду громадських об'єднань – політичним партіям: «Політична партія – це зареєстроване згідно із законом добровільне об'єднання громадян – прихильників певної загальнонаціональної програми суспільного розвитку, що має своєю метою сприяння формуванню і вираженню політичної волі громадян, бере участь у виборах та інших політичних заходах» [1]. М. М. Новіков вважає, що політичні партії відрізняються від громадських організацій за порядком утворення [2, с. 92]. Слід зазначити, що ця відмінність не є основною. Основною відмінністю між політичними партіями та громадськими організаціями є мета їхньої діяльності: політичні партії утворюються для реалізації політичних прав, а громадські організації – для реалізації всіх прав та законних інтересів особистості, крім політичних. З цієї тези випливає те, що засновниками та членами політичних партій можуть бути лише громадяни України, що політичні партії утворюються, легалізуються та ліквідуються в особливому порядку тощо.

Одним з дослідників, який визначив ознаки громадських об'єднань, є О. О. Івакін. На його думку, основоположними ознаками громадського об'єднання є:

- добровільний характер утворення, добровільність членства;
- суспільно значущий характер потреб, інтересів, що реалізуються громадськими формуваннями, самостійний, самодіяльний характер функціонування;
- постановка членами громадського об'єднання спільних цілей; наявність вираженої системи безособистісних зв'язків, норм, що знаходять відображення в програмах, статутах об'єднання;
- некомерційний характер діяльності об'єднання [3, с. 9].

Знов-таки в цьому переліку є ознаки, притаманні юридичним особам (статутні документи, безособистісні зв'язки).

Цікавим є визначення Т. Д. Карліної: «...громадським об'єднанням визнається самостійна, самоврядна спільнота фізичних та юридичних осіб, які добровільно об'єдналися на рівних умовах для регулярної реалізації будь-яких суспільно значущих інтересів шляхом постановки спільних цілей і проведення спільної роботи відповідно до обраної програми (статуту)» [4, с. 9]. Вона влучно відмітила таку особливість, яка скоріше притаманна громадським організаціям, ніж громадським об'єднанням, – спільна робота для досягнення поставленої суспільно корисної мети.

Резюмуючи вищезазначене, пропонуємо вважати ознаками громадського об'єднання (які також притаманні громадським організаціям):

- добровільність;
- самоврядність;
- недержавність;
- неприбутковість.

Усі ці ознаки як у частині громадських об'єднань, так і в частині громадських організацій відповідають європейським стандартам.

Список використаної літератури:

1. Про політичні партії в Україні : Закон України від 5 квітня 2004 р. Відомості Верховної Ради України. 2001. № 45. Ст. 397.
2. Новіков М. М. Об'єднання громадян у механізмі взаємодії держави і громадянського суспільства : дис. ... канд. юрид. наук. Х., 2002. 175 с.
3. Ивакин А. А. Административно-правовое положение общественных объединений в Российской Федерации : дис. ... канд. юрид. наук. М., 2009. 225 с.
4. Карлина Т. Д. Правовой статус общественных объединений в Российской Федерации : дис. ... канд. юрид. наук. Чебоксары, 2009. 177 с.

Ключові слова: громадські організації, об'єднання громадян, громадянське суспільство, право на свободу об'єднання, право на свободу об'єднання у громадські організації.

Ключевые слова: общественные организации, объединения граждан, гражданское общество, право на свободу объединения, право на свободу объединения в общественных организации.

Key words: public organizations, public associations, civil society, the right to freedom of association, the right to freedom of association in public organizations.